

Két fej

Ez a kép 1900-ban született, a századforduló egyik kiemelkedő festőalakja által. Eredeti mérete 35,5×43,5 cm. Jelenleg a szolnoki Damjanich János Múzeumban található.

Hosszan tündöttem a kép előtt, bár be kell látnom, hogy a Mednyánszky-képekben mind van valami lehengetlő, valami magával ragadó. Valami, ami beszippant, megfog, és keserűséget csepegtet a lélekbe. Így történt ez ebben az esetben is.

Néztem, néztem, és azon gondolkoztam, hogyan lehetne ezt szavakba önteni? Milyen érzést fejeznek ki az arcok? Milyen eszközökkel éri ezt el a festő? Hogyan képes ekkora hatással lenni rám?

Egyetlen szóval, rövid mondatokkal, azt hiszem, megfogalmazhatatlan. Gondos körülírást igényel, de be kell látnom, hogy nehéz feladat az összeszoruló torkot és szívet, a szemben sorakozó könnycseppeket szavakká formálni.

Legnagyobb hatást rám a színek játéka, kifejező ereje gyakorolt. Próbáltam a szememmel és az agyammal egyszerre befogni az egész képet, de képtelen voltam rá, hiszen ennek a bizonyos, megmagyarázhatatlan barnának milliányi árnyalata között cikázott a szemem, s nem talált megnyugvást egyetlen ponton sem. Az érzelmekkel teli színek dinamikája folyamatosan mozgásban tartotta szememet. Ez a kép pillanatnyiségét sugallja számomra, két elkapott tekintet, akik a következő másodpercben már futnak is tovább a szűk sikátorokban, kabátjuk alatt lopott étellel.

A két arc test nélkül emelkedik ki a szürkéségből, még a nyakuk sem látszik. Csak két felbukkanó arc a félhomályban. Nem személyiségük a lényeg, hanem létezésük, az a tény, hogy így, ilyen körülmények között élnek emberek, ráadásul nem is kevesen, és báró Mednyánszky László „önkéntes száműzetésben”, származása ellenére leereszkedett közéjük. Mednyánszky egyébként különös szerepet tulajdonított a barnásvörösnek és árnyalatainak. Szerinte ez szín izgatja legnagyobb mértékben az idegeket. „Ez a megszáradt, alvadt vér színe, ami szinte lángra gyújtja a már gerjedő érzelmeket.”

A figurák arca, vonásai szögletesek, s ettől nyerssé válnak. Egyszerű munkásemberek, tiszta tekintettel, egyenes jellemmel, amit csak az élet által elébük gördítette akadályok torzítottak meg. Talán még a száj vonalaiban érezek némi puhaságot, ahogy lágyan tátva maradnak a rémülettől és elképedéstől.

A mélyen ülő, sötétbarna, csillogó szemekben minden benne van. A világ összes fájdalma és sérelme tükröződik bennük. Számomra a két meleg szempár az ellenpontja a kép keménységének, éles vonalainak. A legerősebb kontraszt a lágy, barna szemek felett keményen húzódó, teljesen egyenes szemöldökvonal.

Az apró fényfolt szemeikben engem arra emlékeztet, amikor valaki a halála előtt áll, s már csak egyetlen kis fénysugár ég a szemeiben, s amikor az is elalszik, véget ér az élete. Ezeknek a csavargóknak bármelyik nap lehet a haláluk napja, s így örök kétségben lebegnek élet és halál között, a szemeikben pedig folyamatosan pislákol az utolsó láng.

Elgondolkodtató, hogy vajon mi váltja ki belőlük ezt a reakciót, és Mednyánszkyt mi készíteti arra, hogy ilyenek fesse az embereket, és nem boldog, idilli pillanatokat örökítsen meg. Valami megmagyarázhatatlan vonzalom kapcsolta őt a tragikumhoz, a nyomorhoz, az élet sötétebbik oldalához. De vajon ezzel az volt a célja, hogy más számára is láthatóvá tegye, egyes emberek hogyan élnek? Talán szeretette volna az úri társadalom előtt „meglobogtatni” ezeket a képeket, hogy míg ők fényben és csillogásban töltik napjaikat, másoknak a földi pokol jutott osztályrészül.

Deák Borbála II./4.